

Duo Piacere-1-Ensemble TM

Critic's Point

Ρωσικά ἔργα: βιολοντσέλο & πιάνο.
Ἀλέξανδρος Μαρκέας: προσοχή στὸ ὄνομα!

5/2014.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΛΕΙΠΣ ΕΥΜΕΝΕΣΤΑΤΗΣ ἐπισημάνσεως, οἱ βραδυές μουσικῆς δωματίου με μέλη της πού ὀργανώνει ἡ Κρατικὴ Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν, ἐκτὸς Μεγάλου, σὲ μέρη κατὰ τὸ πλεῖστον εὐπρόσιτα συγκοινωνιακῶς καὶ ὄχι...στὴν Ψυττάλεια ἢ στὸ...Μὸν Παρνές. «Ἀπὸ τῆ...Ρωσία με ἀγάπη» ὀνόμασαν τὸ πρόγραμμά τους ὁ βιολοντσελίστας τῆς ΚΟΑ, Ἀστέριος Πούφτης καὶ ἡ πιανίστα Θάλεια Ἀθανίτη, συμπήξαντες τὸ *Duo Piacere* (δυσμετάφραστο ἰταλικὸ λογοπαίγνιο: ἡ λέξη *piacere*, δηλαδή τέρψη, ἀρέσκεια, ταυτίζεται με τὸ μουσικὸν ὄρο *a piacere* = κατ' ἀρέσκειαν). Ἡ ὀνομασία ὑπαινίσσεται προθέσεις τακτικῆς συνεργασίας πού εὐχόμεσθε ὀλόψυχα, κρίνοντας ἀπὸ τὸ αἴσιο ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης (τοῦλάχιστον γιὰ μᾶς) ἐμφανίσεως τῶν δύο νέων, Ὁ Πούφτης, βαθύτατα μουσικός (ἔπαιξε ἀπ' ἔξω καὶ τὰ τρία ἔργα τοῦ προγράμματος!), ἐξ' ἀρχῆς φάνερωσε ἤχο πλούσιο, βαθύφαιο καὶ λεπτότατα «κοκκιώδη» ἀλλὰ καὶ ικανότητες τραγουδιοῦ καὶ διαυγέστατης μορφοπλασίας. Ἡ Ἀθανίτη διαθέτει ἐπαρκέστατη τεχνικὴ με ἀδρὸ *toucher*, ἀδρὲς ἀντιθέσεις ἤχου μεταξὺ χρήσεως καὶ μὴ χρήσεως *pédale* καὶ ἰδιοσυγκρασία ζωηρὴ ἀλλὰ συνεργάσιμη, ἐπ' ἀγαθῶ τῶν ἐρμηνευθέντων ἔργων. Συμπορεύθηκαν ἄψογα, προοιωνίζοντες μελλοντικὰ ἀποτελέσματα ἀκόμη καλλίτερα. Ἔργα καὶ ἐρμηνεῖες:

1. ΣΤΡΑΒΙΝΣΚΥ, ΙΓΚΟΡ [Stravinsky, Igor, 1882-1971]: «Ἰταλικὴ Σουΐτα» (1932) γιὰ βιολοντσέλο καὶ πιάνο. 6 μέρη: Εἰσαγωγή, Σερενάτα, Ἄρια, Ταραντέλλα, Μενουέτο & Φινάλε. Εὐρηματικώτατος στὴ εὐφρέστατη ἀνανέωση παλαιῶν μορφῶν, δίχως παρωδία τους τίς περιχύνει με γευστικώτατη ἀρμονικὴ σάλτσα μπαχαρικῶν ἐναλλάξ καυ-

Duo Piacere-2-Ensemble TM

τερῶν καὶ ἀρωματικῶν. Θαῦμα Ρώσου ξεριζωμένου, πού προσπαθεῖ νὰ ἀπλώσει βαθειές ρίζες σὲ νέα χρώματα.

2. ΠΡΟΚΟΦΙΕΦ, ΣΕΡΓΚΕΪ [Prokofiev, Sergei, 1891-1953]: «Σονάτα γιὰ βιολοντσέλο καὶ πιάνο», ντο μείζ., ἔργο 119. (1949). Τὸ 1948 ὁ συνθέτης κατηγορήθηκε γιὰ «φορμαλισμό», πολλὰ ἔργα του ἀπαγορεύθηκαν, ἀλλ' ἐκεῖνος, καίτοι ἀβέβαιος γιὰ τὸ μουσικὸ του μέλλον, ἔγραφε ἀπτόητος. Τὸ 1949, ἄκουσε τὸ Μστισλάβ Ροστροπόβιτς νὰ ἐρμηνεύει τὴ Σονάτα ἀρ. 2 γιὰ βιολοντσέλο καὶ πιάνο τοῦ Νικολάϊ Μιασκόβσκυ [Nikolay Myaskovsky, 1881-1950]. Ἐντυπωσιάστηκε τόσο ὥστε ἀποφάσισε νὰ γράψει κι' ἐκεῖνος μιὰ σονάτα γιὰ τὸ Ροστροπόβιτς. Ὑστερα ἀπὸ δύο (!) ἀκροάσεις της στὴν Ἑνωσὴ Σοβιετικῶν Συνθετῶν, ἐνώπιον μικρῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῆς ὀλομελείας, οἱ Ροστροπόβιτς καὶ Σβιατοσλάβ Ρίχτερ τὴν πρωτοεπαιζαν δημόσια στὴ Μικρὴν Αἴθουσα Ὁδείου Μόσχας, 1 Μαρτ. 1950. Ἐπὶ δεκαετίες πίστευαν ὅτι μετὰ τὸν ἐπαναπατρισμό του, ἡ ἐκδηλὰ συντηρητικότερη ἀλλαγὴ ὕφους τοῦ Προκόφιεφ, ὀδήγησε σὲ ὀρισμένα ἔργα χαμηλοτέρου ἐπιπέδου ἄλλων. Σήμερα πού οἱ ψυχροπολεμικὲς παρωπίδες ἔπεσαν ἔνθεν κάκειθεν ὀφείλουμε μιὰν ἄρδην ἐπανεκτίμηση τοῦ σοβιετικοῦ Προκόφιεφ. Ἡ Σονάτα εἶναι ἀσφαλῶς μείζον ἀριστούργημα: ἤδη, ἀπὸ τὸ α' μέρος *Andante Grave-Moderato con anima*, ἡ ἐσωτερικότητά της καθηλώνει: μιὰ καντιλένα στὶς χαμηλότερες χορδές (ντο, σολ) τοῦ τσέλου ἐνῶ τὸ πιάνο συνοδεύει στὶς ψηλότερες περιοχές του. Τὸ β, μέρος, σὲ μορφήν Α-Β-Α', θυμίζει ρωσικὸ λαϊκὸ χορὸ, διάφωνα ἐναρμονισμένο, σὰν παρωδία (σὰν νὰ χλευάζει, δικαίως, ὁ συνθέτης τὸ ἀπανταχοῦ γῆς ὑπερεκτιμημένο φολκλόρ). Τέλος τὸ γ', συνδυάζει χειμαρρώδη εὐγλωττία καὶ πυκνότητα μουσικοῦ στοχασμοῦ μὲ ἀπότομες ἐναλλαγές ἐπικυρώνουσες τὴν αἴσθηση ἀριστουργήματος.

3. ΡΑΧΜΑΝΙΝΩΦ, ΣΕΡΓΚΕΪ [Rachmaninov, Sergei, 1891-1953]: «Σονάτα γιὰ βιολοντσέλο καὶ πιάνο», σολ ἔλ. ἔργο 19 (1901), 4 μέρη, 4 μέρη: α', *Lento-Allegro moderato* ὅπου στὴν ἀνάπτυξη τοῦ δεύτερου θέματος, ἐκδηλώνεται ὁ συνθέτης-δεξιότεχνος τοῦ πιάνου. β', *Allegro scherzando*, ὑπομνήσεις τοῦ σουμπέρτειου κουαρτέτου ἐγγόρδων «Ὁ Θάνατος καὶ ἡ Κόρη», ἓνα δεύτερο θέμα, ἀπάγον σὲ ἀπέραντα πάρκα ρομαντικῶν πύργων. γ', *Andante*, σοπενικότατη πιανιστικὴ

Duo Piacere-3-Ensemble TM

γραφή αναποφάσιστη μεταξύ μείζονος και ελάσσονος, δ', Allegro mosso, όπου ο Πούφτης, μουσικός μέχρι μυελού οστέων και μυχίων ψυχής, διατράνωσε βαθύτατην έσωτερικότητα, συνδυάζοντας πάντα πυκνότητα ροής με νοηματική διαύγεια (Ωδείο «Φίλιππος Νάκας» 20.1.2014).

* * *

ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ, στα πλαίσια εκδηλώσεων έλληνογαλλικής φιλίας, παρουσίασε μια συναυλία με τον άκαταλαβίστικο τίτλο Ensemble TM+Citoyenne Insolente ήγουν Σύνολο TM+Ήναιδής (Συμ)πολίτισσα, σε μικροσκοπικό (209 X 150 χλμ., πολύ μικρότερο του Α4), χωρίς αναφορά στο σύνολο και χρονολογίες γεννήσεως τών συνθετών, πλήν ενός, Έλλήνων έγκατεστημένων στη Γαλλία και Γάλλων. Το Σύνολο TM, ιδρύθηκε το 1985, με καλλιτεχνικό διευθυντή και τέλειο αρχιμουσικό το συνθέτη Λωράν Κυνιό [Laurent Cuniot] και μέλη (καθένα έξοχο δεξιοτέχνη) τους Rafaële Kennedy (ύψίφωνο), Gilles Burgos (φλάουτο), Frank Scalisi (κλαρινέτο), Julien Le Pape (πιάνο), Gianni Pizzolato (κρουστά), Diego Tosi (βιολί) και Florian Lauridon (βιολοντσέλο). Είμαι έπιφυλακτικότετος πρός τή νεότατη γαλλική μουσική: δύο έργα του ύπερπροβαλλόμενου Πασκάλ Ντυσαπέν [Pascal Dusapin, γ. 1955] με έκαμαν άρνητικότετο στο να τον γνωρίσω περισσότερο. Όμως ή έμπειρία τής συναυλίας, άποδείχθηκε άλησμόνητη. Τα έργα:

1. ΑΠΕΡΓΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ (γ. Άθήνα, 23.12.1945): «La nuit en tête» (Η νύχτα έπί κεφαλής, 2000). Ο έπαγγελματισμός ταυτίζεται με ύπερπαραγωγή. Βοκαλισμοί-καρμπόν τής άλησμόνητης βοκαλίστας Κάθου Μπερμπεριάν (μύρια εύγε στην Kennedy!) κάποια ρυθμικά όστινάτι, έν συνεχεία διακοπτόμενα, άπό φθογγικά συμφύρματα όπου και αυτό το timing, μέγιστο συνθετικό προσόν, γίνεται πονηρή ρετσέτα. Ή λέγε τι σιγής κρείττον ή σιγήν έχε (Εύριπίδης).

2. ΜΑΡΚΕΑΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ (γ. Άθήνα, 18.11.1965): «Trois clin d'oeil rythmés» [Τρία ρυθμικά κλεισίματα ματιού], για κλαρινέτο και ήλεκτρονικά (2006). Έλάχιστες φορές συναντās σύγχρονα έργα όπου προικισμένος δημιουργός έχει να πει κάτι ψυχόβγαλτο, που μπορούσε να είναι μόνον αυτό, τίποτε άλλο. Άνιόν σχήμα μεγάλων διαστημάτων, ίδια κονταριά στο στερέωμα, μια περίτεχνη αντίστιξη

Duo Piacere-4-Ensemble TM

ἤλεκτρονικῶν ἤχων, ὀδηγοῦν σὲ Πακτωλὸ μετασχηματισμῶν, ὅστινάτι πού συνεχίζεται στὰ δύο ἐπόμενα μέρη, τὸ β', ἀργὸ μέ *glissandi*, τὸ γ' γρήγορο μὲ ἐκθαμβωτικὲς ἀντιπαραθέσεις ἤχοχρωμάτων.
ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑ!

3. ANTEΣ, ΤΟΜΑΣ, Ἄγγλος (Adès, Thomas, Λονδίνο, 1.3.1971): «Catch» (ἐπιδεκτικὸ πλειόνων μεταφράσεων, 1993) γιὰ κλαρινέτο, πιάνο, βιολί καὶ βιολοντσέλο). Θαυμάσιος συνθέτης πού τὴν ἔξοχη κατὰ Σαίξπηρ ὄπερά του *Τρικυμία* γνωρίσαμε τελευταῖα χάρις στὴ «Μέτ». Καὶ ἐδῶ ἀποδεικνύεται δημιουργὸς χυμωδέστατος, πού βγάζει ἀπεφθῆ μουσικὴ κινούμενος στὶς πιὸ ἀκραῖες περιοχὲς τῶν ὀργάνων. Ὅπως στὸν Ἄριελ, σοπράνο-κολορατούρα τῆς *Τρικυμίας*, ἔτσι κι' ἐδῶ μᾶς ξελόγισε τὸ ἰλιγγιώδες κλαρινέτο (εὔγε Scalisi).

4. ΚΥΝΙΟ, ΛΩΡΑΝ (Cuniot, Laurent, γ. Reims, 18.5.1957): «Prélude démesuré» (Πρελούντιο ἐκτὸς μέτρου;), γιὰ βιολί καὶ κλαρινέτο (2012), λυτρωτικὴ ἐπάνοδος σὲ μιὰ ἀναγεννημένη μελωδικὴ γραμμικότητα, ὅπου τὸ βιολί ἐπιδίδεται σὲ ἓνα εἶδος «καντέντσας» χωρὶς δεξιότεχνισμούς, δίχως κἂν «διπλὲς χορδές» (ἓνας μόνον φθόγγος πιτσικάτο κι' αὐτὸς καλοτοποθετημένος). Τὸ κλαρινέτο, μπαίνοντας ἀργότερα, ὀλοκληρώνει μαγευτικὴ διφωνία.

5. ΜΑΡΚΕΑΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ: «Citoyenne insolente» (Ἄναιδὴς [Συμ]πολίτισσα), καντάτα ἢ καὶ κύκλος τραγουδιῶν γιὰ ὑψίφωνο, φλάουτο, βιολί, βιολοντσέλο, πιάνο καὶ κρουστά (προδήλως 2013: ἀνάθεση τοῦ TM. Γαλλικὰ κείμενα (τοῦ συνθέτου;) ἐμπνευσμένα ἀπὸ πηγὲς ἀναφερόμενες σὲ παρένθεση. Τὰ μέρη: Εἰσαγωγή (Ἀριστοφάνης). 1. Διαδήλωση I. 2. Μισανθρώπων Ἐπιτύμβια: α) κερδοσκόπου (Σιμωνίδης). β) χρωμένου (Σιμωνίδης). γ) κατεστραμμένου (Ἀριστοφάνης). δ) ἀντιστασιακῆς. ε) μεταναστῶν (Gaston Couté). 3. Διαδήλωση II-Ἐρωτηματολόγιο. 4. Indignados (ἰσπ. ἀγανακτισμένοι, διαδηλωτὲς ὁμωνύμου κινήματος). 5. Παράπονο μιᾶς Εὐρωπαϊᾶς (Ἀριστοφάνης). 6. Ψεύτικοι Ἥλιοι (Κώστας Σεφέρης). Πηγαῖα εὐρηματικὴ ἐπιτομὴ μιᾶς ἐντελῶς σύγχρονης ἀπογνώσεως, κυνισμοῦ, ἀλυτρωτισμοῦ καὶ ζόφου, μὲ ἀπίθανα φωνητικὰ ἐφέ (οἰμωγές, μονόφθογγοι βόγγοι), κλαρινέτο πού ἔπαιζε μπαινοβγαίνοντας σὰν ἐκπληκτικὸς *jongleur*, ἀριστούργημα ἐκφράσεως τῶν σημερινῶν καιρῶν ἀναπέμπον στὸ Φρανθίσκο Γκόγια

Duo Piacere-5-Ensemble TM

[Francisco Goya, 1746-1828] ἀλλὰ ὡς ἓνα σημεῖο καὶ στὸ Φρανσουᾶ Βιγιόν [François Villon, 1431-1463 ἢ μετὰ) μόνο πὺ στὸν τελευταῖο ὑπάρχει κάτι σὰν ἀνεμελιὰ μεσαιωνικοῦ ἀνθρώπου ἀνύποπτου στὸ τι ἐπιφυλάσσουν οἱ μέλλοντες αἰῶνες. Νὰ γνωρίσουμε καλλίτερα τὸ Μαρκέα! (Γαλλικὸ Ἰνστιτοῦτο, 24.1.2014).
